

Ziel zoekt zin. Hoe verder als je geloof het niet meer doet?

Journalist Pauline Weseman schreef een boek over mensen die net als zij op zoek zijn naar nieuwe vormen van geloof. Zelf merkte ze ook dat het evangelische geloof van haar jeugd niet werkt. 'God was er niet, ik was helemaal alleen.'

'Ik ben er nog.' Midden in de diepe rouw om de dood van haar echtgenoot, was er voor Pauline Weseman (50) plotseling het besef dat ze alles had verloren, maar dat zij er nog was. Dat was de kiem voor de nieuwe grond in haar leven, in haar geloof.

Daarvoor moest zij veel van de zekerheden uit haar evangelische opvoeding achter zich laten. Dat kost moeite, dat doet pijn. Weseman kijkt er soms zelf ook van op hoezeer de overtuigingen die ze van thuis meekreeg zich vast hebben gezet in haar wezen. Hoe vaak het schuldgevoel oplaait, hoe vaak ze het stemmetje hoort dat ze tóch niet goed zit.

Maar haar koers is duidelijk: "Ik vind het nog steeds lastig om te zeggen, maar ik geloof in mezelf. Ik kan op mijzelf terugvallen, dat is mijn bodem. En door dat te delen, ervaar je iets wat je goddelijk zou kunnen noemen. Je herkent elkaar in je mens-zijn."

Pauline Weseman heeft net de allerlaatste hand gelegd aan haar nieuwe boek. "In het voorwoord stond ergens een keer 'god', zonder hoofdletter. Dat heb ik nog even veranderd. Wel grappig dat dat nou net het laatste is wat ik er nog aan heb gedaan", zegt ze, terwijl ze in haar open keuken twee kopjes onder de koffiemachine schuift.

Als je geloof het niet meer doet

Journalist en religiewetenschapper Weseman, die onder andere voor *Trouw* schrijft, presenteerde onlangs haar boek *Ziel zoekt zin. Hoe verder als je geloof het niet meer doet*. Het is een bundel van haar artikelen in *Trouw* en *Volzin* over mensen die van huis uit vaak orthodox gelovig waren, maar ergens in hun leven merkten dat ze met zo'n vastomlijnd geloof niet meer uit de voeten konden. Ze zijn op zoek naar nieuwe vormen, want ze willen het christendom niet loslaten.

Ook Weseman wil dat niet. "Misschien was het makkelijker geweest om het geloof te verlaten. Maar dat is nooit een optie geweest. Het is voor mij niet de vraag of het goddelijke bestaat. Ik heb altijd het besef gehad dat er iets is wat groter is dan mezelf."

'Ik was een braverik'

En wat dat dan is? Vroeger wist ze dat precies. Ze groeide op in een evangelisch nest, opa was voorganger in de pinkstergemeente, haar vader oudste in een vrij evangelische gemeente in Den Bosch. "Als meisje ging ik netjes op mijn knietjes", zegt Weseman. "Ik was een braverik."

Op haar veertiende begon het al te wringen. Ze wilde uit, mocht dat niet maar deed het toch. Ze leidde een dubbelleven, was stiekem op feestjes en volgde thuis het rechte pad. "Toen begon al de discrepantie tussen mijn eigen weg willen gaan en Gods weg. Ik ging mijn eigen weg, maar deed dat met schuldgevoel, omdat dat eigenlijk niet mocht. Je hoorde Gods weg te gaan. Je moest je eigen gevoelens afleggen: wat jij wil, is ondergeschikt aan Gods wil."

Na haar puberteit hervond ze dit geloof van haar vaderen. Op een EO-conferentie 'kwam ze tot geloof', ze werd lid van het EO-promotieteam, ze studeerde aan de Evangelische School voor Journalistiek in Amersfoort. Ze ging op kamers en 'dook vol in het pinkstergeloof'. "Je stemt al je keuzes af op God, dat wordt een soort mechanisme. Je holt jezelf uit, je weet niet meer wat je zelf wilt. Op een gegeven moment vroeg ik zelfs aan God of ik hagelslag of pindakaas op mijn brood moest doen."

Wat er nog meer niet waar was

Ze werd verliefd op een jongen uit haar omgeving. Vanuit de pinkstergemeente kreeg ze te horen dat ze voor elkaar bestemd waren. Maar hij was niet gek op haar en zij later niet meer op hem. Ook deze niet-uitgekomen voorspelling bracht haar aan het twijfelen: "Wat moest ik nu met dat woord, met die profetie dat wij bij elkaar hoorden? Dit was een scheur in mijn vertrouwen dat God weet wat goed voor je is. Want als dit niet waar bleek te zijn, dat wij geen relatie kregen terwijl die wel voorbestemd zou zijn, wat was er dan nog meer niet waar?"

Ze trok de vraag breder. "Wat moest ik met God? Door het niet uitkomen van die profetie zakte ik door mijn gevoel van veiligheid heen. Ik dacht dat hij er altijd was en dat hij alles voor me regelde. Ik vind het nu heel naïef, maar het is geen kloppend wereldbeeld. Het is fantastisch, maar het klopt voor geen meter."

Weseman liet zo de ene waarheid uit haar jeugd na de andere los, ze maakte kennis met andere opvattingen over lijden. "Ik had in de evangelische wereld geleerd dat God geen lijden wil, dat dat er niet hoort te zijn. Als het er wel is, is dat een teken dat je een les te leren hebt of gezondigd hebt. Als je goed bidt, dan wordt het lijden juist weggenomen. En als iemand toch ziek blijft, of doodgaat, dan heeft het een doel. Het brengt je dichter bij God, lijden past in het plaatje dat God voor je zorgt. Het verhaal heeft altijd een *happy end*."

Dat dat niet zo is, merkte ze opnieuw bij de dood van haar geliefde Boudewijn, haar man die op zijn veertigste doodging aan kanker. Zij was 41, hun kinderen 7 en 9. Ze werkte voor *Trouw* en de School voor Journalistiek in Utrecht. Kerkelijk waren zij en haar van oorsprong gereformeerd-vrijgemaakte man terechtgekomen bij de oud-katholieken, vrij vertaald als een vrijzinnige leer met katholieke rituelen.

Meer van God afgaan

Zij leerde daar dat lijden geen zin of betekenis hoeft te hebben, dat het gewoon toeval kan zijn, of pech. Ze wist ook dat zij er mocht zijn, met al haar gevoelens en twijfels. "Ik had al wel het gevoel dat ik meer bij de kern kwam, bij mezelf, dat ik er ook mocht zijn", vat ze dat geloofsproces samen. "Maar dat ging steeds gepaard met schuldgevoel, dat ik eigenlijk meer van God afging dan naar hem toe ging. Mijn diepste wezen, mijn identiteit lag nog in die God van mijn opvoeding. Jij bestaat omdat God er is, jij bestaat in en door God."

Na haar mans dood, bleek haar geloof 'het niet meer te doen', zoals bij alle mensen die ze sprak voor haar boek het geval was. Weseman: "Ik had niets om op terug te vallen. Ik had geen bodem meer, er was niemand die voor me zorgde. Ik dacht vaak aan Psalm 121: 'Waar komt mijn hulp vandaan?' Er kwam niks, ik moest het alleen doen. Dat was een grote schok voor me. God was er niet, ik ben helemaal alleen. Zo'n diepe eenzaamheid voelt als verraad."

Ik heb altijd zo mijn best gedaan, voor God, voor iedereen, en nu mag ik het zelf opknappen.”

Eeuwigheidswaarde

In dat besef dat ze op zichzelf was aangewezen, in die innerlijke ervaring, zat tegelijkertijd de aanzet voor het kantelpunt: “Ik ben er nog, dat inzicht brak door. Ik adem, mijn hart klopt, ik kan dingen doen. Er zit eeuwigheidswaarde in mij die niet stuk te krijgen is. Het is niet God, maar ik ben het zelf, ik voel de innerlijke kracht om verder te gaan.”

Dat voelde, zegt ze, als een opstanding. “Je sterft af, je identiteit is weg. Je moet erdoorheen, maar het heeft me ook geholpen. Het is afsterven én weer opstaan. Eerst moet alles worden afgebrand voordat de kiem kan ontspruiten.”

Ze koppelt die ervaring aan Bijbelse verhalen, die ze spiegels noemt van innerlijke processen. “Op een dieper bewustzijnsniveau kom je dichterbij jezelf en bij de ander”, zegt ze. Ze laaft zich aan die verhalen. En vraagt zich af: “Zou dát geloof kunnen zijn, dat die innerlijke ervaring de weg is naar het goddelijke? Waarom zou je dat geen geloof noemen? Religie is immers verbinding, met anderen en met het hogere, iets wat jezelf niet kunt bevatten, wat alles overstijgt. Ik weet niet of het zo is, maar die zoektocht naar emoties, naar mezelf, dat zou Gods weg kunnen zijn.”

We zijn voorgelogen

Dit soort veronderstellingen, deze manier van geloven, dat staat haaks op wat ze van thuis heeft meegekregen. Weseman heeft het gevoel dat ze zichzelf moet herprogrammeren, en dat doet haar verdriet. “Hoe kan het dat ik pas nu, op mijn vijftigste, ontdekt heb dat het geloof uit mijn jeugd 180 graden anders is dan hoe het werkt in het leven? Het is een grote desillusie dat het anders blijkt te zijn. Ik heb het gevoel dat we zijn voorgelogen, ook al werd dat niet met opzet gedaan. Lijden kan je niet wegbidden of wegpoetsen, je moet er dwars doorheen gaan. De meeste dingen in het leven zijn gewoon niet rond te krijgen, je moet leren leven met onzekerheid, met twijfel.”

Haar geloof omschrijft ze consequent als een zoektocht, ze zit nog midden in het proces van naar binnengaan en voelen wat ze voelt. “Het gaat erom gehoor te geven aan je gevoelens”, zegt ze. “Het gaat om de weg naar jezelf, om jouw identiteit, om wat goed is voor jou. Mijn vriend is doopsgezind predikant. Voor hem is geloven dat jij als mens ten volle tot je recht komt, en dat je niet de weg van de straf kiest maar van vrijheid. Ik probeer het. Het is voor mij nog nieuw, maar ik voel ruimte om te ademen.”

Vragen:

1. Herken je de vraag: Hoe verder als je geloof het niet meer doet?
2. Welke voorbeelden die Pauline Weseman noemt spreken jou aan?